

2. Ятрогенні захворювання. Фармацевтична енциклопедія. URL: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/36/yatrogenni-zaxvoryuvannya#> (дата звернення: 15.04.2021).
3. Опортуністична інфекція – Вікіпедія. URL: <https://uk.m.wikipedia.org/wiki/%D0%9E%D0%BF%D0%BE%D1%80> (дата звернення: 15.04.2021).
4. Госпітальні інфекції, антибіотикорезистентність, криза антибіотиків: чи є вихід з глухого кута? URL: <http://health-ua.com/article/6715-gosptaln-nfektc-antibotikorezistentnst-krizaantibotikv-chi--vihd-z-gluhogo-> (дата звернення: 15.04.2021).
5. Внутрішньолікарняна інфекція: шляхи профілактики у стаціонарах. Департамент охорони здоров'я. URL: <https://www.medcv.gov.ua/archives/32355> (дата звернення: 15.04.2021).
6. Фекально-оральний механізм передачі інфекції. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>. (дата звернення: 15.04.2021).
7. Інфекційний процес, його періоди. URL: <https://studfile.net/preview/5601943/page:13/> (дата звернення: 15.04.2021).
8. Антибіотикорезистентність: виклики та рішення. URL: <https://moz.gov.ua/article/news/antibiotikorezistentnist-vikliki-ta-rishennja> (дата звернення: 15.04.2021).
9. Резистентність до антибіотиків: світові ризики. URL: <https://moz.gov.ua/article/health/rezistentnist-do-antibiotikiv-svitovi-riziki> (дата звернення: 15.04.2021).
10. Підтримання інфекційної безпеки лікарняного середовища. URL: <http://www.diaconia.ru/sisters2021/seminar> (дата звернення: 15.04.2021).
11. Внутрішньолікарняна інфекція. URL: <https://uk.m.wikipedia.org/wiki/%> (дата звернення: 15.04.2021).
12. ВР України, Закон «Про захист населення від інфекційних хвороб» від 06.04.2000 № 1645-III.
13. Наказ Про затвердження Державних санітарних норм та правил «Дезінфекція, передстерилізаційне очищення та стерилізація медичних виробів в закладах охорони здоров'я. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1067-14#Text> (дата звернення: 15.04.2021).
14. Рекомендації щодо використання ультрафіолетового опромінення для дезінфекції. URL: <https://www.phc.org.ua/news/rekomendacii-schodo-vikoristannya-ultrafioletovogo-oprominennya-uf-dlya-dezinfekcii> (дата звернення: 15.04.2021).

УДК 378:331.4:614.8

ОСВІТНІ ПРОГРАМИ З ОХОРОНИ ПРАЦІ У СВІТЛІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Шароватова О.П., к.п.н, доцент

Національний університет цивільного захисту України, м. Харків, Україна

Постановка проблеми. Однією з найважливіших складових забезпечення ефективного виконання завдань будь-якої сфери є належна професійна підготовка працівників. Підготовка фахівців, які мають оволодіти компетентностями, потрібними для створення і підтримання здорових та безпечних умов праці, життєдіяльності людини, забезпечення цивільного захисту, техногенної безпеки, а також реагування на надзвичайні ситуації та ліквідацію їх наслідків [1], здійснюється у межах спеціальності «Цивільна безпека», до якої належать, зокрема, освітні програми «Охорона праці». Забезпечення напрямів освітньої діяльності реалізується галузевою системою освіти, до складу якої в першу чергу входять заклади вищої освіти.

Відповідність умов провадження закладами вищої освіти освітньої діяльності і результатів навчання вимогам законодавства та стандартам вищої освіти, професійним та/або міжнародним стандартам (за наявності), а також потребам зацікавлених сторін і суспільства, є свідченням якості вищої освіти, що забезпечується шляхом здійснення різного роду організаційних і змістовних процедур внутрішнього та зовнішнього характеру.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Відповідно до законодавства [2], основними завданнями сучасного закладу вищої освіти в Україні є:

- провадження на високому рівні освітньої діяльності, яка забезпечує здобуття особами вищої освіти відповідного ступеня за обраними ними спеціальностями;
- провадження наукової діяльності шляхом проведення наукових досліджень і забезпечення творчої діяльності учасників освітнього процесу, підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації і використання отриманих результатів в освітньому процесі;
- участь у забезпеченні суспільного та економічного розвитку держави через формування людського капіталу;
- формування особистості шляхом патріотичного, правового, екологічного виховання, утвердження в учасників освітнього процесу моральних цінностей, соціальної активності, громадянської позиції та відповідальності, здорового способу життя, вміння мислити та самоорганізовуватись у сучасних умовах;
- забезпечення органічного поєднання в освітньому процесі освітньої, наукової та інноваційної діяльності;
- створення необхідних умов для реалізації учасниками освітнього процесу їхніх здібностей і талантів;
- збереження та примноження моральних, культурних, наукових цінностей і досягнень суспільства;
- поширення знань серед населення, підвищення освітнього і культурного рівня громадян;
- налагодження міжнародних зв'язків та провадження міжнародної діяльності в галузі освіти, науки, спорту, мистецтва і культури;
- вивчення попиту на окремі спеціальності на ринку праці та сприяння працевлаштуванню випускників.

Основні матеріали дослідження. З урахуванням вимог до відповідного рівня вищої освіти, встановлених законодавством та стандартами вищої освіти, заклади вищої освіти самостійно розробляють і затверджують освітні програми.

Освітня (освітньо-професійна, освітньо-наукова чи освітньо-творча) програма є системою освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти.

Результати навчання (програмні) – це знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, набуті у процесі навчання, виховання та розвитку, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми або окремих освітніх компонентів [2].

Таким чином, на підставі конкретної освітньої програми заклад вищої освіти розробляє навчальний план, що визначає перелік та обсяг освітніх компонентів у кредитах ЄКТС, їх логічну послідовність, форми організації освітнього процесу, види та обсяг навчальних занять, графік навчального процесу, форми поточного і підсумкового контролю, атестації здобувачів вищої освіти, що забезпечують досягнення здобувачем відповідного ступеня вищої освіти програмних результатів навчання.

На основі навчального плану у визначеному закладом вищої освіти порядку для кожного здобувача вищої освіти розробляються та затверджуються індивідуальні навчальні плани на кожний навчальний рік. Індивідуальний навчальний план формується за результатами особистого вибору здобувачем вищої освіти дисциплін з урахуванням вимог освітньої програми щодо вивчення її обов'язкових компонентів. Індивідуальний навчальний план є обов'язковим для виконання здобувачем вищої освіти [2].

Поряд із нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, у відповідності до Стандарту вищої освіти освітня програма передбачає, зокрема, вимоги до системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти.

Система забезпечення якості вищої освіти в Україні складається із:

1) системи забезпечення закладами вищої освіти якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості);

2) системи зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності закладів вищої освіти та якості вищої освіти;

3) системи забезпечення якості діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти.

Система забезпечення закладами вищої освіти якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості) у свою чергу передбачає здійснення таких процедур і заходів, як:

- визначення принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти;

- здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм;
- щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників закладу вищої освіти та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному веб-сайті закладу вищої освіти, на інформаційних стендах та в будь-який інший спосіб;
- забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників;
- забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи здобувачів вищої освіти, за кожною освітньою програмою;
- забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом;
- забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації;
- забезпечення дотримання академічної доброчесності працівниками закладів вищої освіти та здобувачами вищої освіти, у тому числі створення і забезпечення функціонування ефективного системи запобігання та виявлення академічного плагіату тощо [2].

У підсумку система забезпечення закладом вищої освіти якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості) за його поданням оцінюється Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти або акредитованими ним незалежними установами оцінювання та забезпечення якості вищої освіти на предмет її відповідності вимогам до системи забезпечення якості вищої освіти, що затверджуються Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти.

Відповідність конкретної освітньої програми визначеним вимогам встановлюється через застосування певних Критеріїв, серед яких:

- проектування та цілі освітньої програми;
- структура та зміст освітньої програми;
- доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання;
- навчання і викладання за освітньою програмою;
- контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність;
- людські ресурси;
- освітнє середовище та матеріальні ресурси;
- внутрішнє забезпечення якості ОП;
- прозорість та публічність;
- навчання через дослідження [3].

Зокрема, на фундаментальному етапі серед вимог щодо формулюванні цілей та програмних результатів навчання за освітньою програмою є вивчення ринку праці, регіональних особливостей галузі підготовки майбутніх фахівців, залучення до обговорення змісту і складових освітньої програми стейкхолдерів та урахування їх позицій і потреб (стейкхолдери – зацікавлені сторони – фізичні та юридичні особи, які мають інтерес у діяльності організації, певною мірою залежать від неї або можуть впливати на її діяльність).

Процедура означає офіційно встановлений порядок здійснення освітньої діяльності у закладі вищої освіти, послідовність дій стейкхолдерів при здійсненні участі в освітньому процесі для внесення пропозицій щодо покращення якості вищої освіти в ньому.

Стейкхолдери у свою чергу представляють зовнішню і внутрішню групи впливу.

Зовнішніми стейкхолдерами у системі освіти виступають:

- держава, яка здійснює нормативно-правове регулювання діяльності закладу вищої освіти й основне замовлення на підготовку фахівців вищої освіти через розподіл державного замовлення на підготовку кадрів;

- регіональні органи державної влади та органи місцевого самоврядування;
- роботодавці (великі промислові підприємства; малі та середні підприємства; установи соціальної сфери), які зацікавлені у компетентних фахівцях;

- школярі, абітурієнти та їхні батьки, які перебувають на етапі вибору закладу вищої освіти;

- освітні установи різних типів та видів, які розташовані в регіоні дислокації закладу вищої освіти;

- різноманітні громадські організації та об'єднання, які безпосередньо не пов'язані із системою освіти (політичні партії, етнічні та інші соціальні групи, творчі спілки, наукові установи тощо), проте зацікавлені у соціальному партнерстві;

- випускники закладу вищої освіти.

Серед завдань інституції зовнішніх стейкхолдерів:

- визначення пріоритетних напрямів запровадження інновацій у практиці сфери підготовки фахівців;

- сприяння проходженню виробничих практик та ознайомленню з інноваціями на об'єктах галузі, у межах якої здійснюється підготовка фахівців;

- надання пропозицій щодо покращення якості практичної підготовки здобувачів вищої освіти та набуття необхідних компетентностей для опанування інноваціями у практичному вимірі відповідної галузі.

Отже, зовнішні стейкхолдери залучаються для проведення експертної оцінки якості освітніх програм спеціальностей з підприємств та установ, де застосовуються інновації в технології, управлінні та економічній діяльності, а здобувачі вищої освіти, можливо, проходять виробничу практику. Вплив стейкхолдерів на якість освітніх програм здійснюється через надання пропозицій щодо їх відповідності нормативним документам з вищої освіти та сучасних позитивних тенденцій у сфері виробництва та економіки. Стейкхолдери рецензують освітні програми спеціальностей в частині фахової підготовки, але не втручаються до процедури здійснення освітнього процесу та академічної складової з формування результатів навчання щодо інтегральної та загальноосвітніх компетентностей здобувачів вищої освіти.

Внутрішніми стейкхолдерами у системі вищої освіти є:

- різні категорії осіб, що отримують освіту (здобувачі вищої освіти бакалаврату, магістратури, вільні слухачі, аспіранти та докторанти) і їхні батьки;

- науково-педагогічні працівники, навчально-допоміжний й адміністративно-управлінський персонал.

У залежності від специфіки конкретної програми коло стейкхолдерів може різнитися. Загалом же, для забезпечення закладом вищої освіти якості освітньої діяльності та якості вищої освіти важливо з'ясувати позицію (потенційних) роботодавців або відповідної професійної спільноти.

З метою реалізації зазначених вимог вітчизняної системи освіти в умовах сьогодення академічна спільнота Національного університету цивільного захисту України щороку ініціює обговорення із зовнішніми стейкхолдерами Освітньо-професійних програм «Охорона праці» галузі знань 26 «Цивільна безпека спеціальності 263 «Цивільна безпека» першого та другого рівнів вищої освіти, освітніх супінів «бакалавр» і «магістр» відповідно.

Цьогорічна процедура відбулась за підтримки представників Громадської Спілки «Європейське співтовариство з охорони праці» (European Society Of Occupational Safety Heals (ESOSH)), серед основних напрямів діяльності якої:

- розвиток професійної компетенції спеціалістів з охорони праці;
- розповсюдження знань кваліфікованих, досвідчених та компетентних європейських спеціалістів у галузі гігієни та безпеки праці;
- консультації та інформаційно-технічна підтримка організацій різної форми власності у сфері охорони праці та промислової безпеки;
- встановлення відносин з міжнародними та місцевими організаціями з метою підвищення рівня безпеки праці на підприємствах різних форм власності;
- підвищення рівня стандартів з охорони праці на основі законодавства Європейського Союзу та конвенцій Міжнародної організації праці у сфері охорони праці;
- поширення та застосування ризикоорієнтованого підходу та найкращих практик у сфері гігієни та безпеки праці [4].

У надважливому діалозі між роботодавцями та науково-педагогічними працівниками НУЦЗ України змістовного обговорення набули питання:

- Якою має бути освітня програма «Охорона праці»?
- Чи співпадають запити роботодавців з можливостями вищої освіти?
- Які компетентності й особистісні якості потрібні фахівцям з охорони праці?
- Спеціальність «Цивільна безпека» не у пріоритеті у молоді, тоді як підприємства не можуть знайти обізнаних фахівців навіть на високі зарплати.
- Чому професія фахівця з безпеки праці така шанована у світі, але не в Україні?
- Які вони точки дотику структур, зацікавлених в компетентних спеціалістах, і закладів вищої освіти?
- Яке майбутнє безпеки праці можна побудувати разом?

Учасники діалогу – потенційні роботодавці та координатори особливостей розвитку практичного виміру вітчизняної сфери безпеки праці – висловили певні думки щодо проектів зазначених освітніх програм «Охорона праці».

Учасники онлайн-обговорення також почули відповіді на питання:

- За що готові платити фахівцеві з безпеки праці сучасні підприємства?

- У чому саме розкривається престиж обговорюваної професії?
- Якими є особливості системи компетентностей, яку вибудовують самі підприємства-замовники і роботодавці майбутніх фахівців з безпеки праці?

Висновки та рекомендації. Отже, можливість комунікації та отримання зворотного зв'язку від стейкхолдерів стали вельми значущими у справі подальшого удосконалення необхідних сучасному виміру сфери безпеки праці компетентностей та програмних результатів навчання майбутніх фахівців за відповідними освітніми програмами, а також посилюючого всеохоплюючого удосконалення освітнього процесу загалом у частині підготовки кваліфікованих фахівців з охорони праці.

У межах же особливостей нормативно-правового підґрунтя системи вищої освіти підтримка і думки зацікавлених сторін, урахування їх пропозицій з позицій потенціалу закладу вищої освіти у подальшому дедалі підвищуватиме рівень якості освіти і відповідно конкурентоспроможності майбутніх фахівців з охорони праці, зокрема випускників Національного університету цивільного захисту України.

Література

1. Стандарт вищої освіти України за спеціальністю «Цивільна безпека» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затверджений і введений в дію наказом Міністерства освіти і науки № 1170 від 29 жовтня 2018 року. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-standartu-vishoyi-osviti-za-specialnistyu-263-civilna-bezpeka-dlya-pershogo-bakalavrskogo-rivnya-vishoyi-osviti>.

2. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

3. Методичні рекомендації для експертів Національного агентства щодо застосування критеріїв оцінювання якості освітньої програми. Рішення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти від 29 серпня 2019 р. № 9. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/09/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96-%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%96%D0%B4%D0%BB%D1%8F-%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%82%D1%96%D0%B2.pdf>.

4. Положення про діяльність Громадської спілки «Європейське співтовариство з охорони праці». URL: <https://esosh.net/polozhennya-pro-yesop/>.